

Megemlékezés

Egy éve hunyt el Ambrus Klára gyermekgyógyász, szülész-nőgyógyász, hematológus, a Magyar Tudományos Akadémia külső tagja.

Ambrus Klára 1924. december 8-án született Rómában. Tízéves volt, amikor szülei Budapestre költöztek. Orvosi tanulmányokat Budapesten folytatott 1943 és 1947 között, majd a tanulást a Zürichi Egyetemen és a Sorbonne-on folytatta. A pári-

zi Pasteur Intézet munkatársaként dolgozott, majd férjével együtt az Egyesült Államokba költözött. Egy philadelphiai rákkutató központban és egy buffalói közkórházban kezdett el kutatni és gyógyítani, majd 1955-től haláláig a buffalói New York-i Állami Egyetem tanára, professzora majd kutatóprofesszora volt, szakterületei között szerepeltek a farmakológia, a gyermekgyógyászat és a szülész-nőgyógyászat egyes ágai. Számos könyvet és rengeteg szakcikket írt, vendégprofesszorként számtalan előadást tartott a világ több országában. Egyik legismertebb művében a fibrinolízis rendszer fejlődését elemezte embriókban, de a 70-es években szerepe volt a koraszülött gyermekeket fenyegető

AMBRUS KLÁRA

1924–2011

légzési elégtelenség egy abban az időben korszerűnek számító kezelési módjának kidolgozásában is.

2001-ben választották a Magyar Tudományos Akadémia külső tagjává. Tagja volt az Akadémia Határon túli magyar orvosok bizottságának. 1972-ben Nelson Hackett-díjat, 1997-ben orvosbiológiai kutatásaiért George F. Koepf-díjat kapott, 1980-ban a Kiváló Nők díjával, 1999-

ben a Nők az Orvostudományban díjjal tüntették ki, és 2004-ben Orvosi Kiválóság kitüntetést is kapott.

Izrael államtól megkapta a Világ Igaza kitüntetést – saját élete kockáztatásával 1944-45-ben lakásán és szülei bezárt textilüzemében mintegy ötven zsidó menekültet bújtatott. A pápa a Jeruzsálemi Szent Sír Lovagrend dáma tiszti rangban címével tüntette ki.

2011. február 26-án egy tragikus lakástűzben elszenvedett sérülései miatt vesztette életét.

86 éves volt.

Ambrus Gyula

az MTA külső tagja, ny. egyetemi tanár
New York-i Állami Egyetem, Buffalo, USA

Karácsony hajnalán távozott el közülünk, 75 éves korában Mahunka Sándor, a talajzoológia egyik nemzetközi vezető egyénisége. Sokoldalú tudományos tevékenysége a humuszképzésben oly jelentős, avarlebontró páncélos atkák megismerésére összpontosult. Már gimnazista korában tagja lett a Magyar Rovartani Társaságnak, és Dudich Endre, majd később Balogh János professzorok irányításával kez-

MAHUNKA SÁNDOR

1937–2012

dett az akkor még elég kevésbé ismert talajlakó atkák rendszertanával és ökológiájával foglalkozni. Egyetemi hallgatóként országos diákköri konferencia első díját nyerte, és 1960-ban az első tudományos publikációja is megjelent e tárgykörből.

Egyetemi tanulmányai befejeztével, rövid OKI-alkalmaztatása után a Magyar Természettudományi Múzeum Állattárába került, ahol haláláig dolgozott. Óriási gyűjteményi anyagot és adatbázist hozott létre, tanítványokat nevelt, és megszervezte a hazai nemzeti parkok és természetvédelmi területek élővilágának tudományos feltárását (ennek eredményei eddig nyolc kötetben jelentek meg). Jó időben volt jó helyen, és tagja lehetett az UNESCO által támogatott 1. és 2. dél-amerikai talajzoológiai expedíciónak 1965 és 1967 között. Ez után is számos trópusi expedíción vett részt, illetve ilyeneket szervezett. Argentínától és Braziliától Tanzániáig és Vietnámig harminc, főleg trópusi országban gyűjtött tudományos anyagot, és több mint nyolcvan országból írt le több mint háromezer, a tudományra nézve új fajt. Az *Oribatida* (páncélos atkák), *Tarsonemidae* és *Anoetidae* csoportok

világszerte elismert specialista volt. Tiszteletére két új atkanemet (*Mahunkella* Balogh és *Mahunkaia* Schatz), valamint negyven új atka és harminckét más állatfajt neveztek el. Az egész világból küldtek hozzá anyagokat feldolgozásra, illetve rendszeresen meghívták őt külföldi tudományos intézményekbe ezeknek az anyagoknak a meghatározására és előadások tartására. Ezek közül a kapcsolatok közül a

legtermékenyebb a genfi Muséum d'Histoire Naturelle-el való több mint negyven éves együttműködése volt.

A taxonómián kívül, amely tárgykörből egyetemi doktori fokozatát szerezte, és 1974-ben kandidátusi disszertációját védte meg, állatökológiával és állatföldrajzzal is foglalkozott. A trópusi Amerika talajatkáinak taxonómiai-biogeográfiai szintézisét írta meg akadémiai doktori disszertációjában, melyet 1981-ben védett meg. A Magyar Tudományos Akadémia 1998-ban levelező, majd 2004-ben rendes tagjává választotta.

Mahunka Sándor színes egyéniség volt. Lelkesen támogatta a jó kezdeményezéseket, beosztottjainak, tanítványainak minden segítségét megadott, de ugyanakkor megkövetelte a színvonalas munkát. A terepmunka során víg kedélyű partner volt. Lelkesedett, ha botanikus kollégái is gyűjtöttek számára. Megtanította nekik a Balogh-Loksa-féle papírtölcséres talajfuttató használatát, és ha jó anyagokat hoztak, azt rövid időn belül feldolgozta, publikálta. Szerette a populáris zenét, rajongója volt Amanda Lear dalainak, Jean Michel Jarre *Oxygène*-jének és más műveinek.

Profi módon futballozott, és amíg fizikailag bírta, expedíció során négyezres hegycsúcsokat mászott meg. A természet és föld szeretetét génjeiben hordozta, talán az egykor a Huron-tótól Észak-Dakotáig honos indián Chippewa (Ojibway) törzsből származó nagyanyjától, akiről pompás kertjében felállított totemoszloppal emlékezett meg. Szeretett otthonában vendégeket fogadni, és felesége ebben is partnere volt. Ezt a jó szokását még irodájában is gyakorolta, ahol az MTA Biológiai Osztályának elnökhelyetteseként nem tartott olyan ülést, ahol a résztvevőket ne ebédrel vagy legalább jó harapnivalóval és innivalóval várták volna. Felesége, Papp Lujza, akit mindenki *Csibiként* ismert, legbensőbb és legszorgalmasabb munkatársa volt. Anyagainak válogatója, preparálója és egyben publikációinak művészi szintű illusztrátora és több művének társszerzője, aki számos kutatóútjára is elkísérte.

Számos közéleti funkciót vállalt, többek között a Magyar Rovartani Társaság választmányi tagja, az MTA Zoológiai Bizottságának és a Kiskunsági Nemzeti Park Tudományos Tanácsának elnöke volt. Hosszú évekig dolgozott a Tudományos Minősítő Bizottság Biológiai Szakbizottságában, a MAB és az IUBS magyar nemzeti bizottságaiban. 1991-ben megindította a Magyar Természettudományi Múzeum új könyvsorozatát, a *Studia Naturaliát*. A *Magyarország Állatvilága* című akadémiai kiadványsorozat és a *Folia Entomologica Hungarica* folyóirat főszerkesztője volt, s haláláig szerkesztette az *Acta Zoologica Academiae Scientiarum Hungaricae* folyóiratot. Az ELTE Természettudományi Karán *Muzeozoológia* címen speciális kollégiumot tartott. Hét, főleg külföldi kandidátus, illetve PhD-hallgató munkáját vezette. A Magyar Természettudományi Múzeum Állattárának igaz-

gatója, majd a múzeum főigazgató-helyettese volt 2004-ig, majd haláláig a múzeum címzetes igazgatója. 1998 és 2005 között az MTA Biológiai Tudományok Osztályának elnökhelyese volt, s 1998-ban vette át Zicsi András MTA doktortól a Balogh János és Dudich Endre akadémikus alapította MTA Zootaxonomiai Kutatócsoport vezetését, melynek megszűnéséig munkatársa maradt. Ennek keretében számos sikeres tudományos projektben vett részt.

Óriási szakirodalmi munkássága 540, főleg idegen nyelvű publikációt ölel fel, ebből több könyv alakban jelent meg. Két nagy összefoglaló munkája halála miatt már nem készülhet el, félbe maradt a madagaszkári páncélos atkák monográfiája és a Balkán-félsziget páncélos atkáinak áttekintése.

Munkásságát számos kitüntetéssel ismerték el. Többek között a Fridvalszky Imre-emléklakett arany fokozata (1987), a Pro Natura díj (1990), Herman Ottó-díj (1991), az Akadémiai Díj és a Magyar Köztársasági Érdemrend kiskeresztese (1996) valamint a Széchenyi-díj (2004) birtokosa. A SIEEC nemzetközi rovartani társaság és a genfi Societé de Physique et d'Hisoire Naturelle tagjává választotta.

Az utóbbi években meggyengült egészségi állapota ellenére is vasakarattal dolgozott. Követte nagybátyja, Mahunka Imre bútorgyáros jelmondatát: „Hirdesse neved a késő jövődönnek is a becsületes munka és az ernyedetlen szorgalom diadalát.” Személyében az akarológia világviszonylatban is legkitűnőbb jelenlegi képviselője távozott a tudományos közéletből. Emlékét kegyelettel és a tudomány iránti elkötelezettséggel őrizzük.

Pócs Tamás
Csuzdi Csaba
Kontschán Jenő

A jövő tudósai

Tisztelt Olvasó!

A kutatók utánpótlásával – fiatal tudósokkal foglalkozó melléklet 38. számában a 2012-ben elindult *Tehetséghidak* programról olvashatunk három interjút. *Gózon Ákos Révész György* professzorral, a Tehetséghidak Program Tudományos Tanácsadó Testületének elnökével és *Balogh László* professzorral, a program szakmai vezetőjével folytatott beszélgetést, *M. Szilágyi Zsuzsa* pedig *Neuwirth*

Gábor oktatáskutatót kérdezte a tehetséggondozás aktuális kérdéseiről. Kérjük, ha a nők tudományban betöltött helyzetével vagy az ifjú kutatókkal kapcsolatos témában bármilyen vitázó megjegyzése vagy javaslata lenne, keresse meg a melléklet szerkesztőjét, Csermely Pétert az alábbi e-mail címen.

Csermely Péter
az MTA doktora

(Semmelweis Egyetem, Orvosi Vegytani Intézet)
Csermely.Peter@med.semmelweis-univ.hu

TEHETSÉGEKRŐL – KUTATÓSZEMMEL

2012-ben indult a magyar tehetségsegítés újabb nemzeti nagy projektje, a *Tehetséghidak* program. A *Magyar Génius* program által megkezdett szakmai utat folytató, azt kiterjesztő, tizennégy alprogramot megvalósító program tudományos háttéréről, kutatási feladatairól kérdeztük a program szakmai vezetőit. A *Tehetséghidak* Tudományos Tanácsadó Testületének elnöke Dr. Révész György, a Pécsi Tudományegyetem docense.

Gózon Ákos: *A Tehetséghidak program Tudományos Tanácsadó Testülete milyen szerepet töltött be a projekt indulásakor?*

Révész György: 2012-ben startolt el a *Tehetséghidak* program, a mi feladatunk az volt, hogy a program tizennégy alprojektjét szakmai és megvalósíthatósági szempontból előzetesen

ellenőrizzük. Hihetetlenül gazdag és grandiózus ez a program. Mind a tizennégy részprogramot alaposan, sok szempontból elemeztük. Ebben sokat segített, hogy a tanácsadó testület sok tehetségszakmai területről delegálta a tagjait: vannak a testület tagjai között iskolaigazgatók, egyetemi oktatók, elméleti és gyakorlati szakemberek, akik mind igen hatékonyan tudnak együttműködni a zökkenőmentes januári indulás érdekében.

A Magyar Génius programban – a Tehetséghidakat megelőző szakmai projektben – a fő hangsúly a tehetségsegítő hálózat szerveződésein volt. A Tehetséghidak program most már kifejezetten magukra a fiatal tehetségekre kíván fókuszálni. Mit jelent tudományos szempontból ez a nézőpontváltás?

Jómagam pszichológusként mondhatom: hihetetlenül kiterjedt kutatási lehetőségek állnak előttünk! Itt van mindjárt magának a tehetségazonosításnak a kérdése, amely mind